

*І. В. МИНЧИНСЬКА, старш. викл.
(Академія державної податкової служби України, м. Ірпінь)*

ПРОБЛЕМА БАНКРУТСТВА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 9, с. 133–134

У перші роки незалежності України суб'єкти господарювання вперше зіткнулися з проблемою банкрутства, адже за умов командно-адміністративної економіки поняття банкрутства як в економічній теорії, так і у практиці господарювання не існувало. Нині визнано, що банкрутство — це об'єктивна закономірність, обов'язковий атрибут ринкової економіки, оскільки метою банкрутства є витіснення з ринку підприємницьких структур, не спроможних з ряду причин здійснювати виробничо-господарську діяльність.

Тоді чому в сучасних умовах знову постала проблема банкрутства підприємств? Адже банкрутство в ринковій економіці, як зазначалось, є інструментом, що створює передумови для перекачування капіталу від нерентабельних виробництв в ефективні галузі економіки. Порівнюючи статистику банкрутств підприємницьких структур в Україні і у країнах з розвинутою ринковою економікою, побачимо, що Україна за цими показниками перебуває на одному з останніх місць. Так, у США в 1983 р. було 58898 випадків банкрутства і 31334 випадки закриття без об'яви банкрутства [3, 8]. Наведемо також інші статистичні дані про кількість банкрутств у розвинених країнах. Так, кількість банкрутств у Франції збільшилась з 9,72 тис. у середньому за рік у період 1968–1980 рр. до 58,9 тис. у період 1992–1996 рр.; у Німеччині — з 4 тис. у 1970 р. до 16 тис. у 1980 р. і 24,5 тис. у середньому за 1992–1996 рр. [6, 109].

В Україні кількість справ про банкрутство підприємств, порушених провадженням, у 1996 р. становила 6552, у 1997 р. — 9645, у 1998 р. — 12281 [4, 60], у 1999 р. — 12618; станом на 1 серпня 2000 р. — 9980; станом на 1 серпня 2002 р. розпочато 2673 справи про банкрутство, тобто порів-

няно з 2001 р. їх кількість дещо збільшилась — на 1 серпня 2001 р. розпочатих справ було на 245 менше.

Звичайно, порівнювати кількість збанкрутілих підприємств в Україні і в таких розвинених країнах, як США, Німеччина або Франція, не доречно, адже економічні умови функціонування підприємств різні. Проте така кількість підприємств-банкрутів у цих країнах не призводить до кризових явищ в їх соціально-економічному розвитку.

Про проблему банкрутства підприємств в Україні свідчать дані щодо кількості збиткових підприємств та організацій (див. таблицю).

Наведені в таблиці дані свідчать про те, що останніми роками збитково працює більше половини українських підприємств, а отже, усі вони є потенційними банкрутами. Тому запровадження широкої системи банкрутства в умовах низького технічного рівня призведе до дезорганізації системи народного господарства України загалом [1, 29].

Необхідно зазначити, що визнання банкрутами містоутворюючих чи особливо небезпечних підприємств має значні економічні та соціальні наслідки, оскільки саме ці підприємства становлять основу української економіки. Така ситуація зумовлена спрямованістю на створення в умовах командно-адміністративної економіки підприємств-монополістів і підприємств-гігантів з великою чисельністю працівників. Згідно із Законом України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” рішення про банкрутство таких підприємств приймає Кабінет Міністрів України, а строк їх санації становить до 10 років, що майже унеможливує визнання банкрутами таких підприємств. З одного

**Частка збиткових підприємств у галузях народного господарства України
(крім банків, малих підприємств та бюджетних установ)
за даними 1991–2000 рр. [5, 222]**

Галузь економіки	Відсоток від загальної кількості підприємств відповідної галузі за роками									
	1991 р.	1992 р.	1993 р.	1994 р.	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.
Народне господарство загалом	9,0	9,5	8,3	11,4	22,2	43,0	53,4	54,5	55,7	51,3
Промисловість	3,7	3,7	4,0	6,5	11,5	30,0	45,1	53,9	51,9	57,9
Сільське господарство	1,3	0,7	1,0	5,7	28,3	66,0	80,1	70,0	84,0	–
Транспорт і зв'язок	–	20,6	5,2	5,2	9,2	29,3	48,0	55,4	61,0	68,1
Торгівля та громадське харчування	24,6	8,0	10,4	15,9	25,4	42,0	48,1	48,9	44,8	43,3

боку, це виправдано, адже банкрутство такого підприємства призводить до значних соціально-економічних наслідків, проте, з іншого боку, якщо такі підприємства не визнавати банкрутами, то в подальшому буде набагато складніше знайти вихід із ситуації, що склалася.

Ще однією проблемою є поширення практики банкрутств на замовлення та фіктивних банкрутств. Основна мета банкрутства підприємства на замовлення полягає не в отриманні боргів, а у зміні власника підприємства, що дуже важко відслідковувати. Практично неможливо також довести факт фіктивності банкрутства, оскільки це потребує глибокого фінансового аналізу.

Насамкінець зазначимо, що останніми роками банкрутство почали сприймати як самостійний вид бізнесу, який дає можливість не лише повернути свої гроші, а й заробити на поверненні чужих грошей. Іншими словами, сформувався високоприбутковий вузькоспеціалізований бізнес на банкрутствах, що зумовило появу підприємств, які займаються саме цим видом діяльності [2, 14].

З огляду на викладене наголосимо, що механізм ліквідації збанкрутілих підприємств є ефективним інструментом у країнах з розвинутою ринковою економікою і відпрацьованим механізмом

банкрутства, а для України все ж таки прийнятніше фінансове оздоровлення таких підприємств і відновлення їх платоспроможності.

Література

1. *Актуальні проблеми і напрями бюджетної політики України* // Матер. наук. дискусії, організованої Фондом інтелект. співпраці "Україна — XXI століття". — К.: Українські пропілеї, 2001. — 32 с.
2. *Банкрутство: зачем, как и почем это делается* // Бизнес. — 2002. — № 1–2 (468–469). — С. 14.
3. *Банкрутство: стратегия и тактика выживания* / Под ред. Г. П. Иванова, В. А. Кашина, А. И. Семянихина и др. — М.: Междунар. ин-т рыночн. исслед., Юрид. фирма СП МЛИ, 1992.
4. *Івашина Г.* Банкрутство підприємств в контексті економічної безпеки держави // 36. наук. пр. Академії ДПС України. — 2000. — № 4(10). — С. 59–64.
5. *Послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2000 році.* — К.: Інформ.-видав. центр Держкомстату України, 2001. — 404 с.
6. *Семенов А. П.* Проблемы банкротства в развитой рыночной экономике // Проблемы формирования антикризисной политики и механизма банкротства предприятий: Сб. науч. тр. НАН Украины; Ин-т экономики промышленности. — Донецк, 1998. — 387 с.